

TRANSILVANIA.

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE

PENTRU

LITERATURA ROMÂNĂ ȘI CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

ANULŪ ALŪ XXV-LEA

1894.

EditorŪ: ComitetulŪ AsociaȚiunei.

RedactorŪ: Z. Boiu, primŪ-secretarŪ alŪ AsociaȚiunei.

SIBIIU,

TIPARIUL TIPOGRAFIEI ARCHIDIECESANE.

1894.

Tabla de materii.

	Pag.
<i>I. Disertațiuni, cuvântări festive și tractate literare.</i>	
O sărbătoare de pietate a Asociațiunii transilvane, de Z. Boiu	1
Întru amintirea Dr. Ioană Crișiană. Cuvântă funebru de N. Cristea	9
Resultatulă învingeriloră Romaniloră asupra Daciloră. Disertațiune de B. Bașotă	15
Apa de beută. Disertațiune de S. Stoica	33
Cuvântă de deschidere la adunarea de constituire a des- părțemântulă Săliște, de P. Cosma	227
Cuvântă de deschidere la adunarea generală din Sebeșă, de președintele Ioană M. Moldovană	273
Pentru ce s'au romanisată Daciă mai ușoră decât alte popóre? de B. Bașota	313
Fundațiunea Ioană Otteteleșană. Disertațiune de Z. Boiu	345
Despărțemântulă Sibii. Cuvântă de deschidere de P. Cosma	358
Despărțemântulă Sighișora. Cuvântă de deschidere de D. Moldovană	381
<i>II. Istoriă, Geografiă, Geologiă și Etnografiă.</i>	
Diploma de donațiune a familiei Voyk-Olachus (1376)	7
Documentă privitoriu la familia nobilă română Ilea . .	72
Patru țile în castelulă dela Rushmor de Gr. Stefanescu	134
Încă odată diploma de donațiune a familiei Voyk Olachus (1376). Cu facsimile	166
Materială pentru istoria tipografiei române, de Emiliană Micu	168
Diplomă de donațiune dela Ioană Leonă Voevodă și Domnă ală întregei Țeri Românesce dela anulă 1631. Cu facsimile	202
Testamentulă lui Nicolău Bălcescu	204
Testamentulă lui Ioană Otteteleșană	231
Carte de Danie de Ioană Kalinderu	233
Decretă de cantoră și învățatoră dela vicarulă N. Hu- țovici (1805)	237
Adausă la materialulă pentru istoria tipografiei române, de I. Boroșă	239

III. *Din viața socială.*

	Pag.
Clasa de mijlocă a poporului nostru, de Z. Boiu . . .	142
Ună cuvântă despre dezvoltarea comunicațiunii în Ungaria, de Silvanu	181
Insemnătatea economiei de casă, de Eugenia Trifu . . .	197
Comerțul României	205
Spicuire din Almanachul societății „Andrei Șaguna“ . . .	216
Înainte de adunarea generală dela Sebeș	225
Dela adunarea generală din Sebeș	286
Esposiția din Bucuresci a cooperatoșilor români, de Z. Boiu	321
Cărțile noastre bisericești, de Z. Boiu	377

IV. *Instrucțiunea publică.*

Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina	67
Starea învățământului în Ungaria	68
Dela universitatea ces. reg. din Cernăuți	111
Școlile noastre confesionale, de Z. Boiu	161
Esamenele la școla civilă de fete a Asociațiunii, de Z. Boiu	194
Instrucțiunea în România	207
Societatea pentru învățătura poporului român din Bucuresci	289
Adunarea generală a societății „Școla Română“ din Suceava	383
Recensiunea unei cărți școlare, de Dr. V. S.	393

V. *Dela Academia Română.*

Sesiunea anuală a Academiei Române, de Z. Boiu	65
Dela Academia Română	74
Sesiunea generală a Academiei Române	97,129
Din publicațiunile Academiei Române	113
Dela Academia română	145
Biblioteca Academiei române	175
Dela Academia română (concurse de premii)	177
Publicațiunile Academiei Române	208
Dela Academia română. Episcopul Melchisedec, discurs de recepțiune de I. Kalinderu. Cu răspunsul dlui D. A. Sturdza	241
Publicațiune pentru școla de fete Ioană Ottetelesanu dela Măgurele	243

	Pag.
Analele Academiei române. Seria II, tom. XVI. Cu- vântu de primire de A. Naum. cu răspunsul dlui T. Maiorescu	323
Din analele Academiei române	380

VI. Poesii.

La inaugurarea portreteloră președinților Asociațiunei, de Z. Boiu	7
Castelulă blăstemată, de Z. Boiu	244

VII. Bibliografiă.

Manuală de Istoria bisericească, de Dr. Ilarionă Pușcariă	81
Carte de cetire pentru scólele poporale române, de Z. Boiu	81
Reunirea Româniloră din Transilvania și Ungaria, de N. Maneguță	81
Toaste pentru totă felulă de persóne și ocasiuni de T. Gheaja	82
Deră și jale de D. Voniga	82
Dreptulă comercială de Gr. V. Maniu, tom. II.	82
Pregătire la mórte, de Alfonsă Maria de Liguori	82
Raportulă anuală ală societății academice socială literare „România Jună“	82
Documente privitoare la istoria Româniloră	82
Manuală de dreptă cambială, de I. Socaciă	115
Gramatica elementară a limbei germane, de Nicolae Pilția	115
Geografia Ungariei și elemente diă geografia generală, de Dr. N. Popă	115
Documente privitoare la istoria Româniloră 1531—1552 de N. Densușiană	115
Carte de rugăciune pentru tinerimea gr. orient. orto- docsă română	149
Patru zile în castelulă dela Rushmor de Gr. Stefanescu	149
Societatea de lectură „Andrei Șaguă“ (Almanach)	150
Din istoria scóleloră, de V. A. Urechă	185
Limba maternă, de Dr. Ilarionă Pușcariă	215 +
Protocolulă adunărei generale dela 4 Maiă a Învețator- loră din diecesa Aradulă	215 +
Lecsiionulă comuneloră bisericesci, de Dr. Remus Roșca	215
Ocuparea Alecsandriei prin Petru I. de Lusignan, regele Ciprului, de George I. Căpitanovică	215

	Pag.
VIII. Programă a scôlei civile de fete a Asociațiunei	215
X. Programă a Institutului pedagogico-teologicu	251
XXX. Programă a gimnasiului din Brașovă	252
Raportulă ală XXXI. despre gimn. Năsăud	252
Voci latine. Dela frati la frați, de V. A. Ureche	292
Limba română, de V. Onițiu	398
Compasă românescă, de N. Petra-Petrescu	398
Raportă generală ală Reuniunei agricole Sibiiă	398
Calendariă pe 1895 tip. diec. din Aradă	398

VIII. Cronica lunară.

Aprobarea alegerei de președinte ală Asociațiunei ș. a. 27, 45, 76,
113, 147, 183, 209, 246, 314, 395.

IX. Acte oficiale.

Dare de sémă a comisiunei adunărei generale din Năsăudă	30 și 40
Fondulă George Barițiă 46, 82, 115, 150, 185, 218, 291 și 363	
Procesulă verbală ală comitetulă Asociațiunei dela 16 Septembre 1893	47
Regulamētă pentru folosirea bibliotecei Asociațiunei	51
Procesă verbală ală comitetulă dela 5 Octobre 1893	52
" " " " dela 9 Novembre 1893	54
" " " " ședința dela 21 Dec. 1893	61
Procesă verbală dela 7 Octobre 1893	85
" " " 7 Decembre 1893	87
" " " 11 Ianuariă 1894	91
" " " 8 Februariă 1894	93
" " " 8 Martiă 1894	122
" " " 5 Aprile 1894	151
Conspectulă membriloră, cariă aă solvită tacsele în a. 1893	158
Procesă verbală dela 3 Maiă 1894	186
Concursă pentru 9 ajutôre à 25 fl. pentru învțăcei de meserie	190
Conspectulă membriloră Asociațiunei	191
Programulă exameneloră publice dela 25—28 Iuniă 1894	192
Convocarea adunărei generale dela Sebeșă	193
Concursă literară din partea reuniunei învțătoriloră români gr. or. din diecesa Aradulă	218
Procesă verbală ală comitetulă dela 14 Iuniă 1894	218
Concursă pentru 10 stipendii anuale a 50 fl. pentru elevele scôlei de fete a Asociațiunei	252

	Pag.
Procesă verbală etc. 5 Iuniu 1894	253
" " " 9 Augustu 1894	259
" " " 11 Augustu 1894	261
" " " alü despărțemântului Săliște dela 22 Iuliu 1894	368
Procesă verbală dela 23 Augustu 1894	292
Procesă verbală alü adunării generale din Sebeșu dela 26 Augustu 1894	303
Procesă verbală alü adunării generale din Sebeșu dela 27 Augustu 1894	307
Raportü generalü despre activitatea comitetului în de- cursulü anului 1893	276
Completarea numerului membrilorü noi ai Asociațiunei .	323
Rațiöniuniulü Asociațiunei pe 1893 și bugetulü pe 1895 .	324
Procesă verbală dela 6 Septembrie 1894	363
Procesă verbală dela 4 Octöbre 1894	371
Cătră onorații cetitorü, în causa iubileului foii, de Z. Boiu.	377
Din actele adunării generale dela Sebeșu	384
Concursü literarü la 3 premii	399
Concursü la unü stipendiu „Gallianü“	400
Procesă verbală dela 1 Novembre	401
Conspectulü membrilorü, cari au solvitü tacsele în Iuliü- Septembrie 1894	405

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 1. SIBIIŪ, 15 IANUARIŪ 1894. Anulŭ XXV.

O SĚRBĂTÓRE DE PIETATE A ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE.

Petrunsă de recunoșcința cătră reposații seî întemeiatori și conducători, Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului românŭ de repetite ori și-a exprimatŭ dorința și a luatŭ concludsulŭ, a onora memoria acelorŭ binefăcători ai seî prin aședarea la unŭ locŭ distinsŭ a portretelorŭ lorŭ, și a se scrie și publica biografiile lorŭ.

Acestei însărcinări a satisfăcutŭ On. Comitetŭ în cursulŭ acestui anŭ, comandândŭ mai întâiŭ după cele mai bune modele portretarea aceloră în colorii de uleŭ; și cu viuă bucuriă amŭ asistatŭ astăđi, 26 Decembre 1893 v., la aședarea și desvélirea acestorŭ scumpe chipuri în sala cea mare a scólei civile de fete, ce o a întemeiatŭ și o susține Asociațiunea nóstră.

Conformŭ programulŭ statoritŭ, la 11 óre se începŭ frumósa solemnitate cu o melodiósă cãntare din partea elevelorŭ institutului și a tinerimeii teologice din locŭ. Acesteia urmă *cuvântulŭ festivŭ* din partea dluí vice-președinte Dr. Ilarionŭ *Pnșcariŭ*, care cuvântŭ avem plăcerea a-lŭ comunica aici în următóarele :

Prea onoratelorŭ dómne! Prea onorațiilorŭ domnŭ!
Iubită tinerime!

Omulŭ după firea sa morală doresce, caută și conservă ce este bunŭ, frumosŭ și alesŭ. Acéstă însușire dá

omului valórea morală, ce-lu pune mai pe susú de alte ființe. Simțitulú esteticú și eticú de a iubi ce e bunú și ce este frumosú ridică pe omú la perfecțiune și-lú apropiă de Dumneđeú. În desvoltarea acestuí simțú moralú și esteticú stă scopulú, ce-lú urmăresce educațiunea.

Pedagogia în urmărirea scopulú de educațiune recurge la sciința etică, ca sê-i dea tipurí ideale de caractere frumoșe ale omulú; ea își ia ajutoriu ca modele anumite personaje istorice, carí prin modulú lorú de viețá, prin faptele lorú aú sciutú sê se apropie de acele ideale.

Venerațiunea Sântilorú în biserică, 'și are rațiunea și isvorulú seú în simțeméntulú de admirațiune și iubire cătră părinții bisericeí, carí s'aú distinsú prin fapte mărețe creștinescí. Din acéstá venerațiune s'a născutú cultulú sântilorú și cinstirea icónelorú în biserică. Creștinii, ca sê aibă înaintea ochilorú modele ale unei vieți corecte și pline de fapte bune, aú pusú icónele Sântilorú nu numai în biserică, dar și în locuințele lorú.

Aú dórá nu dorulú de a avé în apropierea nóstrá pre cei iubiți aí noștri ne face sê le conservámú portretele!?

Precum indiviđii și familiile, întocmai așa și popórele pēstréză cu recunoscință și pietate aducerea aminte de părinții și de binefăcătorii lorú.

Poporulú românú, ca tóte popórele, carí aú nisuitú după cultură, a trebuitú în lupta culturală și de existență sê-și aibă conducătorii seí, carí aú lucratú, aú jertfitú și s'aú distinsú mai multú ca alții. Față de acești bărbați poporulú românú va rămáne pururea recunoscătorii.

Vedeți chipurile acestea!

Ele represintă pe unii dintre cei mai aleși bărbați conducători aí neamulú nostru din patria nóstrá, carí în deceniile din urmă au muncitú cu rezultate mánóse pentru binele poporului românú. Tacú la acéstá solemnitate scolară, când se așeză portretele lorú în sala cea mare a edificiulú de scólá, a amintí despre ceea ce aú făcutú ei după chié-

marea lor socială, și voiți atinge pe scurt în câte-va cuvinte motivele, pentru care ei s'au binemeritat de recunoștința poporului român, motive, cari stau în legătură cu Asociațiunea Transilvaniei, care a înființat și susține această școală.

Aici este metropolitul *Andrei* Baronul de *Șaguna*, care prin erudițiunea sa, cu autoritatea și influința sa personală a contribuit mult la înființarea Asociațiunii transilvane și a fost primul ei președinte.

Aici este prepositul capitular *Timotei* *Cipariu*, primul vice-președinte și mai târziu președinte al Asociațiunii transilvane, care ca un bărbat de știință și litere a dat cu numele său lustru Asociațiunii noastre.

Aici este Bar. *Vasiliu Popu*, care ca președinte al Asociațiunii în timpul de mai mulți ani, din poziția înaltă, ce a ocupat ca funcționar de stat, totdeauna a reprezentat cu demnitate și a sprijinit cu efect în afară interesele Asociațiunii.

Aici este chipul consilierului aulic *Iacob Bologa*, care în starea sa de retragere în pensie în decursul de două decenii aproape a condus ca vice-președinte și președinte al Asociațiunii cu tact și moderațiune lucrările Asociațiunii. Sub el și prin conlucrarea lui plină de zel și devotament s'a rădicit această școală cu internatul ei în localitate proprie.

În fine președintele și neobositul președinte al Asociațiunii *George Barițiu*, l'atî cunoscut aproape toți cei de față, căci el în anul acesta în luna lui Mai s'a depărtat dintre noi trecându la cele eterne.

Și lui deopotrivă ca celorlalți se cuvine a-i da tributul recunoștinței noastre prin așezarea portretului în rândul președinților decedați ai Asociațiunii noastre.

Portretele acestea, la dorința adunării generale, s'au procurat pe spesele Asociațiunii. Ele sunt proprietatea Asociațiunii și se așază astăzi în această sală a școlii civile a Asociațiunii, care s'a aflat de locul cel mai corespun-

đetoriu pentru conservarea lor. Aceste portrete se încredințază dar îngrijirei mai deaprobe a On. Direcțiunii a numitei scóle și întregu corpului profesoralu, punându-se tuturoru la inimă sê le conserveze și păstreze ca pe nisce odóre și amanete scumpe.

Și în fine cătră voi, iubită tinerime, me adresez eú în acestu momentu solemnú, când se desvêlescú portretele unorú dintre cei mai ilustru bărbați ai neamulu nostru și se așeză în acéstă sală, ca pre acești bărbați, ca pre binefăcătorii nostri, sê-í aveți pururea în cinstire și cu recunoscință sê pomeniți numele lor; ear vięta și faptele lorú se strălucescă înaintea vóstră ca nisce luceferi luminători, cari se ve conducă în calea progresulu culturalu și a virtuți.

La acestu cuvântu, primitu cu vii aplause din partea numerosulu și distinsulu publicu, răspunse dlu directoru alu scólei de fete, Dr. Vasiliu *Bologa*, în următoarele :

Ilustre Dle Președinte! Onoratu Comitetu! Onoratu publicu!

Sunt miú ómeni, meniți dela provedință, sê arete în calea vieții lorú, ce póte firea nóstră pe acestu pământu. Și acestu faptu s'á doveditu o necesitate întru crescerea tinerimeí, întru întărirea și asigurarea viitorulu. Pentru că neamulu omenescú, din chiarú firea sa, nu se mulțemesce cu fapte, ce le observă cei din urmă muritorí, — elú cere pilde mărețe, aspirații înalte, avântu cutezătorú, care sê-lú inspire spre sânta țintă, ce-í palpită inima.

Acéstă necesitate logică, acestu îndemnú nobilú, aflu că a stimulatú vrednica stăpânire a acestu institutu, sê ne surprindă cu acestu dar alesú, sê împodobească acestu nou paladiu au muselorú cu înseși podóbele neamulu, mulțemind și sentimentulu seú de grațitudine și recunoscință.

Eatã-ne dar în vestmântu de sêrbătóre, eatã-ne împodobiți cu ai nostri și prin ai nostri, căci firea românu nu e de a se mândri cu pene străine, đicea odată, fórte nimeritu, unú bărbatu încă vigorosu alú actualulu comitetu. Și noi, de aceeași credință, gâta suntemú, mic și mare, cu inimă frântă întru dulci mulțumiri, sê întimpinămú figurile mărețe, ce în trecutulú apropiatú ne-aú deschisú drumulu din isbândă în isbândă.

Eată-ne dar întruniți sərbătorește, să ne încredințăm încă odată, cât de prețioase sunt isbânșile, ce au produs munca și credința lor, ce-au înălțat vechiul prestigiu al neamului românesc. Și admirându-virtuțile lor, să ne inspirăm de ele, păstrându-numele lor drept talismane fără preț.

În legătură însă cu acesta o întrebare ni-se impune: pentru ce anume școlă noastră are parte de acest onor, de această distincție, ea, care și până acuma a fost fida desmerdărilor părintesci? Răspunsul: pentru că școlă este fundamentul educației și culturii unui popor. Și vom accentua aci în deosebi școlă de fete, ce crește viitorile mame, cari sunt mēduva mișcării intelectuale și morale în sinul unui popor. — Aici dar, în sinul acestei școle, trebuie să strălucescă figurile mărețe ale bărbaților providențiali, cari au brăzdat ogorul pe decii de ani înainte, pentru cultul nostru național. Aici se lucescă întotdeauna geniul lor, pentru că ei au devenit miezul vieții noastre, miezul acțiunii noastre și au adevărit cuvântul poetului:

Un singur om de viață tare
 Pōrtă 'n sinul mii de omeii tari,
 Precum o ghindă 'n cōjă-'i are
 Un verde codru de stejari . . .

Drept aceea idealul lor, astăzi moștenirea noastră, aici înrădăcinat se se pēstreze pururea viu, ca focul vestalinelor, și se se cultive cu stăruință din nēm în nēm ca un neprețuit odor.

Așa vom deprinde noi urmașii, din exemplul lor, să lucrăm cu entuziasm pentru adevărul întrupat în formele bine-lui. Și se nu uităm o clipă măcar, că biuele nu se impune, decât prin dragoste și blândea, ca mai apoi priceput se fiă și urmat cu devotament. Că numai așa va străbate în sângele și oșele tenerei generații, încălșindu-o și întărindu-o în căile virtuții.

Vom deprinde mai departe, din exemplul lor, să cultivăm unirea fraților într'un singur gând și o singură nesuință. Să cultivăm dragostea frățescă, cea putere magică, covēșitoare, ce nu cunoșce greutăți, nu cunoșce pedeci, căci ea, după însuși cuvântul evangheliei: *ridică munții din locul lor*.

Ținta e deci ficsată, garanția este dată. Căci, se nu voim noi cești mici, cari mărturisind adevărul, n'avem alt merit, de cât acela, că iubim și noi eu sântă înflăcărare neamul, din care mândri suntem a face parte, — ȳic, se nu vrem noi cești mici, idealul și virtuțile lor vor influența de sine, din propria

intuiție, căci prea este învăpăiată astăzi inima tinerimei, ca ea să nu se alipescă de ce e frumos, nobil și măreț.

Am deci plăcuta datorie și onorifică misiune, să aducă Onoratului Comitet, în numele întregului corp didactic, adencul nostru omagi, respectuoasă mulțemită, pentru acest frumos dar de Crăciun, pentru această distincție, când ne pune drept strajă al acestor juvaere, ce reprezintă idealul nostru; în sfârșit pentru nobilul sprijin, ce întotdeauna ni l'a dat întru deslegarea problemei noastre, asigurându-l cu respect, că vom păstra cu sfințenie comora depusă în acest scump locaș al muselor.

Înainte de a încheia însă, nu pot trece cu vederea, fără se adaugă un cuvânt iubitelor noastre eleve.

Tinere mlădițe, ce formați cununa primăverii între noi, nu uitați, că toate jertfele și ostenețele părinților și conducătorilor nostri, se aducă pentru binele dumniavostre și pentru întărirea viitorului nostru. Săpați dar' adencu în inimile d-vostre memoria acestei festivități, și mai pre susu memoria bărbaților, ce sărbătorim, și o clipă să nu perdeți în viață pentru deslegarea așteptărilor depuse în d-vostre. — Apoi împletind mâinile, dimpreună să implorăm binecuvântarea cerului asupra năsuințelor conducerii noastre și asupra acestui sânt locaș al luminei, ca el vecinic să sporască în folosul neamului. —

Acum pași la mijlocu eleva de clasa IV. Mariora *Seleschi*, fiică a Bucovinei, și declamă în modu plăcutu frumoasa poezie de Dimitrie Bolintineanu: *Despina Dómna*, carea de asemenea a fost aplaudată din partea publicului; și apoi cu o a doua cântare corală din partea tinerimei se termină frumoasa solemnitate, și publicul rămase de totu mulțemitu de cele ce văduse și aușise.

Astfelu portretele președinților reșoși ai Asociațiunei: Mitropolitul *Andrei*, Canonicul Timotei *Cipariu*, Bar. Vasiliu *Pop*, Consiliarul aulic Iacobu *Bologa*, și literatul George *Barișiu*, ornază de astăzi înainte sala școlii create de Asociațiune, și ne chiamă a fi spiritualu deapururea una cu densus întru realizarea idealului culturalu, ce a datu nascere acestei nobile asociări.

Intrunirea e *putere!* Calea voi ni-ați arătată,
 Când acést' Asociare în ființă o-ați chematū;
 Pétră închiăgându de pétră, o cetate ni-ați ziditū,
 Și în ea Minervei Diver vrednic templu i-ați sfințitū.

Întrunirea e *lumină!* Și lumină s'a făcutū,
 Și cei-ce ședeau în nópte resăritulū l'au veđutū;
 Piere nóptea și sclăvia, căci lumina le-a învinsū:
 Frate-a cunoscutū pe frate, mâna liberă i-a 'ntinsū.

Întrunirea e *iubire!* Celū de susū și celū de josū,
 Sórtea lorū d'acum e una, viitoriulū lorū voiosū;
 În vieță cu credință și la mórte întruniți:
 Lumei luminosū esemplu, însuși cerului iubiți.

Fiă dar *puterea* vóstră și *lumina* întru noi,
 Și *iubirea* 'ncingă bréulū, ca se fimū una cu voi;
 Fiă-ne alé vóstre chipurī amintiri d'aceste trei,
 Și tu, cerule de grați, caută blândū spre fiī tei!

Z. B.

DIPLOMA DE DONAȚIUNE A FAMILIEI „VOYK OLACHUS“.

Suntem în plăcuta poziție, de a puté publica unū documentū, pân' acum necunoscutū, *dar de mare însemnătate pentru istoria poporului nostru.* Acela este diploma de donațione a familiei „*Voyk Olachus*“ din districtulū Myhald (astăđi Mehadia), datū acestei familii de regele Ungariei *Ludovicū I. la anulū 1376*, și transsumpt de regina *Maria la anulū 1386.*

Acéstă diplomă, scrisă pe pargamentū, lățimea 31, lungimea 22 cm., transcrisă după modulū de scriere de astăđi, este cea următoare:

Nos Maria dei gratia regina Hungariae, Dalmaciae, Croaciae etcetera notum facimus universis praesentes inspec-turis, quod Demetrius filius Voyk Olachus nostrae maiestatis de districtu Myhald in sua item Serviani Bogdani Thomae et Blasii fratrum suorum uterinorum personis ad nostrae serenitatis veniens praesentiam exhibuit nobis quasdem literas

patentes serenissimi principis olim domini Lodovici regis Hungariae, Poloniae, Dalmaciae etcetera genitoris nostri carissimi felicis recordationis super donatione cuiusdam possessionis Balasnicha vocatae juxta fluvium Balasnicha nominatum in dicto districtu de Myhald existentis per ipsum condam dominum Lodovicum regem Hungariae patrem nostrum reverendum sibi et dictis fratribus suis facta confectas petens nos humili precum cum instantia, ut tenorem earundem praesentibus nostris literis patentibus transscribi et transsummi facere dignaremur. Quarum tenor talis est. Nos Lodovicus dei gratia rex Hungariae, Poloniae, Dalmaciae etcetera memoriae commendamus per praesentes, quod nos attendentes fidelitates et servitia Serviani Bogdani Demetrii Thomae et Blasii filiorum Vayk Olachorum nostrum, quae iidem in plerisque nostris expeditionibus et specialiter in exercitibus nostris adversus Rascenos et etiam contra Bulgaros motis signanter vero in reoptentione civitatis et terrae Zeuriniensis nostrae studuerunt exhibere maiestati et exhibent in praesenti ac exhibituros se efferunt in futurum, quandam possessionem Balasnicha vocatam iuxta fluvium Blasnicha nominatum in districtu de Myhald existentem, quae propter infidelitatem Ladizlai filii Lehach, qui derelicta fidelitatis via ad partes fugit Transalpinas in despectum nostrae maiestatis et nostro adhaesit aemulo ad nostras manus et regiam nostram collationem devoluta fore perhibetur, eisdem filiis Vayk Olachis nostris fidelibus ipsorumque heredibus et posteritatibus universis cum omnibus suis utilitatibus et pertinentiis sub suis veris metis et antiquis novae donationis nostrae titulo iure perpetuo et irrevocabiliter absque praeiudicio iuris alieni dedimus, donavimus et contulimus ea libertate et consuetudine possidendam, tenendam et habendam, qua ceteri nobiles Olachi districtu in eodem suas possessiones conservare sunt consueti. Praesentes autem sub magno nostro sigillo emanari faciemus, dum nobis fuerint reportatae. Datum in Wysegrad, in Octavis festi corporis Christi, anno domini M^oCCCLXX mo sexto.

Nos itaque iustis et legitimis supplicationibus praedicti Demetrii suo et praedictorum fratrum suorum nominibus nostrae maiestati humiliter porrectis reginali benignitate favorabiliter inclinati praetactas literas ipsius olim genitoris nostri quo ad omnes suas continentias et clausulas approbantes tenoremque earundem praesentibus nostris literis de verbo ad verbum nihil addendo nihilque diminuendo transscribi et transsumi facientes eatenus, quatenus eadem rite et rationabiliter emanatae et prout veritati suffragantur, eisdem Demetrio et suis fratribus ac erum heredibus salvis iuribus alienis perpetuo valituras ratificamus harum nostrarum testimonio literarum, quas sub magno nostro sigillo dari faciemus, dum nobis fuerint reportatae. Datum Budaë, Sabbato proximo post festum beatae Dorotheae virginis et martyris, anno domini M^oCCC.LXXX° mo sexto.

Sub sigilū: *Relatio Nicolai de Zeech palatini per Nicolaum Beke.*

ÎNTRU AMINTIREA Dr. IOANŪ CRIȘIANŪ.

Ținemū a implinī o datorință de pietate, comunicându în cele următore cuvântulū funebru, rostitū de P. Asesorū consist. *Nicolaū Cristea* la înmormântarea fostulū secretarū II. alū Asociațiunei nōstre și directorū alū scōlei civile de fete a Asociațiunei, Dr. Ioanū Crișianu, care cuvântū spațiulū disponibilū nu ni-a permisū a-lū puté publica în Nr. premergătoriū.

„Căđut-a cununa capulū nostru, pentru acésta s'a făcutū durere nōue: întristată este inima nōstră, și s'aū întunecatū ochiū nostri“. Plāngerī V. 16—17.

Misiune grea mi s'a venitū astăđi. Grea și neașteptată. Misiunea de a conduce la mormântū, la locașulū etern, remășițele pământescī ale stimatului bărbatū și iubitului amicū, Ioanū *Crișianū*, protopresbiterū, asesorū consistorialū și

profesorul în seminariul teologic-pedagogic, la seminariul „Andreianu”.

După calculul omenesci eram în dreptul se așteptăm, că *dênsul*, ca bărbatul de 40 ani, adecă într'o etate mai puțin înaintată, acestu tristu servițu sê-lu facă altora mai înaintați în etate și copleșiți de bătrânețe și de necazurile vieții. Însă Domnul în sfaturile sale nepetrunse de mintea omenească altfelu a binevoit. De aceea, avându înaintea ochilor nostri sufletești pe dreptul Iov, sê țicem cu acesta: Fiă numele Domnului binecuvântat în veci!

Jalnici ascultători! Vor fi vre-o două săptămâni, de când mai pe urmă am vorbit cu acum răposatul în Domnul. Era sosit din străinătate, unde fusese dus spre a combate rēul de care suferia, cu ajutoriul științei medicilor iscușiți și a-și redobândi sănătatea sdruncinată.

Și atunci m'am bucurat vădēndu pe stimatul bărbat și iubitul amic, după împregiurări, într'o stare plină de speranță pentru însănătoșare deplină.

Bola înse, de care a suferit acum în Domnul răposatul, se vede că n'a fost înfrântă. Ea ne a înșelat numai pe toți, câți doriām însănătoșarea bolnavului, rezervându-și într'o țic a ne surprinde cu atât mai neplăcut, precum, durere, ne a și surprinsu, tăbărindu pe neașteptate asupra pradei sale.

Eri diminēță, des de diminēță, se răspândi fama, că Dr. Ioan Crișianu a murit. Fama acēta înse, se afe ea necondiționat credēmētū? Era prea întristătoare, prea grea în consecuențele ei pentru noi toți, câți cunosceām pe răposatul, dar și pentru acei din sferile, în care dēnsul a lucrat unu șir frumos de ani cu neobosită activitate.

De aceea fama nici nu putea afla credință numai decât. Omul așa este făcut. Până unde numai pōte, se totu spereze. Cu tōte aceste fama nu se împedeca și nu slăbia în cursul ei. Mergea înainte și creșcea mergēndu.

În fine eată că deasupra seminariului „Andreianu“ fâlfăe stégulă negru. Va se dîcă, nu mai e faimă, e tristă realitate. La cea dintâiu întrebare, ce însemnăză steagulă negru pe edificiulă „Andreianului“? răspunsulă fu: domnulă profesoră Dr. Crișiană a murit!

Și acum când scim pozitivă, că stimatulă bărbată și iubitulă nostru amică ne-a părăsită; când scim, că nu mai este faimă, care numai să ne sparie, și totuși să ne mai lase între speranță și durere, durerea, durerea ne cuprinde, ne îmbracă sufletulă întregă. Toți căți sciu simți, toți căți potă simți, toți căți sunt desbrăcați de preocupățiunile mărunte personale și de vanități, voră simți, ce durere mare a pricinuită mórtea iubitulă nostru amică și stimatulă bărbată Dr. Ioană Crișiană.

Prin mórtea lui am perdată o viêtă laboriôsă și roditóre. Și când gândimă la activitatea lui, trecemă preste ceea ce a fostă elă pentru familie ca capă de familie. Avem în vedere viêtă lui publică, cartea deschisă, în care vedem ceea ce a fostă rēposatulă în Domnulă pentru biserică, pentru națiune și pentru patrie.

Viêtă rēposatulă așa dară n'a fostă scumpă numai pentru familia sa, nu numai pentru rudeni, amici și cunoscuți; a fostă scumpă, după cum mai dîsei, pentru biserică, în care a lucrată ca asesoră onorară ală Consistorulă archidieceșană, ca profesoră de teologie și de pedagogie, ca servitoră ală altarulă Domnulă. A fostă scumpă pentru națiune, în sinulă cărei, ca secretariă II. ală Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporulă română, în decursă de mai mulți ani, a fostă membru activă ală comitetulă Asociațiunei și ca directoră ală Institutulă de fetițe din Sibiu a reînsuflețită ordinea și progresulă.

Deci, când vedemă acum în sicriulă, ce stă înaintea noastră, pe celă ce a fostă atâtă de însuflețită, atâtă de activă pe tóte terenurile folositóre, zăcendă mortă și fără de suflare, se nu fimă cuprinși de durere?

O! da, avem totu dreptul să strigăm și noi cu prorocul: „Cădu'ta cununa capului nostru, pentru acesta s'a făcutu durere mare: intristată este inima noastră, și s'a u întunecatū ochii nostri“.

O! da, să strigăm. Căci durerea mare trebuie se fie când cugetăm, că activitatea defunctului, atât de spornică și de folositoare, este sistată pentru noi în viața acesta pentru totdeauna; când cugetăm, că speranțele, care le aveam delă activitatea lui ulterioară, sunt ciontate.

Pentru că acela, despre care fericitul George Barițiu dicea, nu odată, că pe alții trebuie să-i îndemne omul la lucru, ear pe densusul, adecă pe defunctul, să-l oprască, căci lucră prea multă, neținându cont de puterile sale fizice, s'a mutatū dintre noi și din această lume.

Dar pe când ne dore pentru că prin mórtea bărbatului și amicului stimatū simțimū perdere pe terenulū activității publice, putem fi nesimțitorī pentru durerea din cauza ireparabilei perderi, ce îndură familia?

Când cugetăm, că iubita sa soție, cu carea abia unū deceniū a trăitū în fericire, a rămasū fără de rașimulū unū capū de familie, cu totă purtarea de grije pentru drăgălașii copii și pentru tóte greutățile familiare, putemū fi noi óre nesimțitorī? Să nu se simtă óre nimic în internulū inimei noastre, când ne cugetăm la copiii rămași fără tată, în etatea cea mai fragedă, cari când vorū vedé pe mama lorū, în retragerea căsnicieī sale, plângându, în inocența lorū vorū întreba-o: „De ce plângi mamă?“ „Tata cândū vine acasă?“ „De ce ai lăsatū să-lū pună în mormentu?“

Și apoi preste durerea sócreī defunctului, care a ținutū loculū de mamă de când a intratū în căsătorie, preste a sororeī sale, a cumnaților, cumnatelor și a tuturoșū rudeniilor, pentru care răposatulū era mândria neamului, putemū trece fără durere?

Durerea lorū se împreună cu durerea noastră. Se plângă dar și se plângemū cu toții, dicându cu prorocul: „Cine va

da capului meu apă, și ochilor mei isvóre de lacrimi....“
„căci nu este durere, ca durerea mea“.

Se plângă și se plângem, pentru că o viață dedicată binelui bisericeii, națiunii și patriei din cele mai fragede tinerețe, s'a stinsă.

Unde este recompensa pentru ostenelele și truda lui? Elu care de când, din casa preoțescă din Șórd a plecatu la scólă, a avutú s'e se lupte cu tóte neajunsurile; elu care a trebuitú, pe lângă învățatură, s'e-și câștigue și mijlócele de subsistintă; elu care după ce a terminatú gimnasiulú și teologia aici în Sibiiú, s'a străduitú se merite spre a puté trece la una dintre universitățile cele de frunte ale Germaniei, unde a luatú gradulú de Dr. în filosofie, eată că atunci când era se lucre și după lucru s'e se bucare de ostenelele și tigoririle sale, nu mai este între noi....

Este justificată durerea, căci mare e perderea, și fiindú mare perderea, mare trebuie s'e fiă și durerea nóstră.

Se dăm dar tributulú plângerei, căci avem causă și datorii suntem cu d'ensulú.

Înse până aci și nu mai departe! Căci, decă suntem datorii se dăm tributú de lacrimi pentru durerea nóstră, s'e nu uitămú, că Apostolulú popórelorú đice, se nu plângemú ca cei ce nu aú nădejde.

Pentru noi r'eposatulú în Domnulú trebuie s'e scim că nu este perdutú, ci numai despărțitú! Ear despărțirea acésta ne póte sup'era, ne póte întrista; îns'e creștini fiindú, nu ne póte duce, nu este permisú s'e ne ducă la desperare. Au nu am auditú și astăđi din cuvintele Apostolului popórelorú, că earăși vom învia; că cei r'emași ne vom răpi în nuori, ca pururea cu Domnulú s'e fim?

Dar. și până atunci are se esiste legătură între noi și r'eposatulú în Domnulú. Este iubirea spirituală creștinescă, care susține legătura între cei r'emași și între cei mutați de aici. De aceea cine va puté crede, că iubirea r'eciproacă dintre r'eposatulú și noi are s'e se ciónte în momentul când cosciugulú va fi datú morm'entului, ca cu peatră s'e se acopere?

Cuvintele răposatului în Domnul, lucrările lui au și mai departe să susțină legătura între dânsul și între noi, cari am trăit cu dânsul. Legătura acésta se va estinde și asupra urmașilor nostri, cari se vor întâlni prin tradițiune cu cuvintele lui și prin studiū cu lucrările lui.

Sigură, că nu numai întristata familie, nu numai colegii și contemporanii lui amici și cunoscuți, ci și mulțimea de discipoli, din timp mai bine de un deceniu, sunt totu atâți propagatori ai ideilor, ai faptelor și lucrărilor sale pentru timpuri îndepărtate.

Dar și până atunci răposatul în Domnul cu sufletul său va fi acolo, unde înălțăm și trimitem rugăciunile noastre, ca să se împreune cu ale lui, acolo unde nu este durere, nici scârbă, nici suspinare. Unde este locu de odichnă, unde, ȳice Apostolul popórelor, că ochiul omenesc nu a pãtruns și unde omul va vedé ceea ce la inima pãmântutenilor nu s'a suitu.

Eată, triști ascultători, în scurte cuvinte motive puternice, de a nu ne lăsa să fim stăpâniți de durere și de a pune stavilă lacrimilor noastre, ci mai vèrtos prin rugăciuni să căutăm, ca timpul cât suntem despărțiți, să ne facem vrednici de ceea ce răposatul în Domnul este învrednicit.

Vięta lui dedicată iubirei familiei, bisericei, neamului și patriei sale, l'au învrednicit a puté cu îndrăsnire ȳice înaintea scaunului Dreptului Judecătoriu: „Luptă bună m'am luptat, cursul l'am plinit, credința o am păzit“, și a audit dela acela cuvintele pline de mângăere cerésca: „Bine slugă bună și credinciosă, peste puține ai fostu credinciosu, preste multe te voi pune, întră întru bucuria Domnului teu“.

Dar și până atunci, luându îndemn din vięta răposatului, se o întocmim pe a noastră astfelu, încâtu la revedere, la întâlnire, când vom fi chiamați de glasul trimbiței Archangelului, cu toți să audim cuvintele: „Veniți binecuvântați părintelui meu, de moșteniți împărăția, care este gătită voue înainte de întemeierea lumei. Amin“.

RESULTATUL ÎNVINGERILOR ROMANILOR ASUPRA DACILORU.

(Disertațiune de dl. B. Bașota, cetită de autor în adunarea generală a Asociațiunei la Năseud, 11/23 Octobre 1893).

Onorabilă adunare generală! Onorabili domni și dămne!

Cândă la învitară Reverendisimului Domn Vicariu am primită însărcinarea de a Ve țină o disertare, se nu credeți, onorațiilor domni și onorabilelor dămne, că o am făcută din ore care mănăcărime pentru că ași fi avându orgoliul de a Ve arăta, că și eu am învățat ceva în vieța seă că ași fi dorit seă ași dori a trece mai sciutoriă decâtă mulți alți onorabili ai mei frați din aceste ținuturi, ci o am făcută din detoria, ce o nutresc pentru acestă ținut, vatra mea natală, ce o am făcută mai departe pentru mărirea Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ală cărei membru fundator sunt norocosă de a fi.

Onorabilă adunare generală! Onorabili domni și dămne!

Obiectul, despre care voiă avă onore de a Ve întrețină, este istoria studiată în comparațiune cu unele monumente istorice, etnografice și filologice, ună studiū care am fostă nevoită a-lă face în mare parte fără cărțile mele ajutătoare; pentru că acelea eu le am lăsată la locuința mea ordinară în Abrud, ear studiul meu, disertația de față, l'amă făcută la vatra mea strămoșescă, la adumbrirea betrânei mele mame.

Încâtă va fi succesă iubirei maicei mele a me lumina, și încât lipsa de cărți ajutătoare mi va fi făcută posibilă a satisface însărcinării primite, Domnia Vóstră, onorabililor domni și onorabilelor dămne, veți binevoi a judeca cu îndulgență, pentru că eu nu am avută fericirea de a me adăpa din fântâna acelor sciințe, pre cari noi le numim românesci. Totă ce sciū eu este în mare parte fructul ostenelelor mele private, și acestă fructă vi-lă așternă spre plăcută aprețuire.

Pentru unŭ poporŭ, pentru o naŭiă, care dorește ca se trăiască, se crească și se înflorască, și poporul românŭ, naŭia română, în butulŭ orŭ cărorŭ altorŭ svêrcoliri vrea ca se trăiescă, ca poporŭ românŭ de viŭă vechiă, și va trăi și va înflori, este studiulŭ istoriei, acele naraŭiuni scrise, care ne învaŭă a scŭi, cine am fostŭ în trecutŭ și ce avem a fi în venitoriŭ, de celŭ mai mare folosŭ.

Acestŭ studiŭ m'a încălđitŭ și pre mine în tŭtă vi-
eŭa mea, pentru că împlinindu-mŭ detorinŭele mele de cetă-
tanŭ alŭ acestei scumpe a nŭstre patrie cu tŭtă acurateŭa,
onorândŭ și stimândŭ pe toŭi semenii mei, mi-a șoptitŭ mai
la animă că sunt românŭ, că ce dar ca atare am de-
torinŭa a conlucra la mărirea binelui românŭ de o potrivă
cu înaintarea binelui patriei și a celorlalte popŭre conlocui-
tŭre cu noi.

Decŭ dar se începŭ la obiectŭ.

Pre cât timpŭ a esistatŭ marea republică romană, este
sciutŭ că aceea nu a avutŭ trebuiuŭă pentru a-și precisa li-
mitele dominaŭiunii sale.

Îndată ce regimulŭ personalŭ alŭ împêraŭilorŭ romanŭi a
începutŭ a se cristalisa, vedem pre Iuliŭ Caesar alergândŭ
în Gallia, în Hispania și Britania pentru nŭoue cuceriri și
acuișiŭiuni nŭoue, o tendenŭă care a reușitŭ în detrimentulŭ
poporului gal și celtic, pentru că nesatiulŭ vechilorŭ romanŭi
i-a înghiŭitŭ pre toŭi și i-a turnatŭ în casanulŭ și molochulŭ
naŭionalŭ romanŭ.

Fost'a acêstă tendenŭă spre binele poporului romanŭ?
Istoria ne învaŭă că spre bine, pentru că numai astfeliu a
fostŭ posibilŭ, ca romanii se devină unŭ nêmu tare și mare,
numai astfeliu a pututŭ fi rerspândită cultura romană preste
totŭ rotogolulŭ pământului, numai astfeliu a crescutŭ stirpa
romană în Italia, Francia, Spania, Belgia, România și mo-
narchia nŭostră Austria-Ungaria, precum și dincolo de ocea-
nulŭ atlanticŭ în Brasilia, Argentina, Bunulŭ-aerŭ, Chilia
și alte părŭi.

Astfelii dar pe timpul lui Augustu putem afirma, că Raetia, Noriculă, Iliria de josu seü Panonia, Iliria de susu seü Dalmația și Mesia erau sub dominațiunea romană.

Dacii și Getii de unul și același némă și de o limbă, neliniștiaă adeseori hotarele romane, și nu odată a trebuită ca se fiă alungați preste Dunăre.

Tiberiu și Nero s'au luptat adeseori cu ei, ba guvernorul Mesiei Tiberiu Plautius Silvanus Aelianus adeseori i-a înfrântă, pe lângă tôte că erau ajutoarați de Bastarni și Roxolani, ~~antecesorii Polonilor și Rusnecilor de astăzi.~~

Sub Domitian guvernorul Mesiei L. Funiculanus Vettonius avënd a înfränge incursiunile Daciloră, trămite pe comandantele gardei imperiale, pre Corneliu Fuscus, ună omă îngâmfatū, crescutū în apropierea palatului imperială, efeminatū și molatecū, ca se-i gonescă și se restabileze liniștea la confiniile imperiului; dar acesta fiind bătutū cumplitū, Dacii cerū plătirea unui tributū dela Romanii.

Ce rușine purtată 12 ani pentru ună imperiū atâtū de mare ca celū Romanū!

La 27 Ianuariu 98 înse suindu-se Marcu Ulpiu Traianu pre tronulă romană, la 101 dechiară resbelū lui Decebalu regele Daciloră, pre care învingëndu-lă la Tapacia, Caransebeșulū de ađi, era pe aci se-i rēstorne regatulū; dar pe la 102 încheindū pace și lāsandū garnisone în unele cetăți ale Daciloră, Traianu se reîntorse la Roma pentru a dirige trebile statului.

Decebalu însă neținëndu-se de condițiunile de pace, pe la anulă 104 rēsboiulă reîncepe, dar cu mai mare furore. Lusius Quietus, seicul Mauretaniei, cu agera sa călărime petrunde prin Turnulū roșu și prin strimturile Jiului pe la Surducă, ajunge la Iseroni, comuna Duca, numită până în ziua de astăzi cu același nume, precum Dacii o numia, începe ataculă asupra Daciloră din spate, pe când Traianu combătea pe Daci din față la întăritura dela Jidovenii de astăzi, trece pe la Aziris, numitū de Romani până în ziua

de ađi așa cum-lă numia Daciū, ear frațiī nostri magiari i đicū Ezeres, întră în valea Bistrei și-lă aduce în o așa mare confusiune și desperare, cât nici întăriturile dela Sarmisegethusa nu plătescū nimica în contra puterei ceī neînfrănte a marelui Traianū.

În trecătū concedeti-mī, onorabililorū domni și onorabililorū dómne, se ve tălmăcescū — iertați-mī espresiunea — însemnătatea filologică după limba Aghatirsa și așa și cea dacă, ce însemnéză Sarmisegethusa.

După Tomașchek, Roessler și contele Kuhn Geza zarmija arū însemna în limba sanscrita castelū, zeget a merge, a te mișca, uza aza, splendidū, și de aci numirea Sarmisegethusa, seū după părerea altorū filologi și anume Tocilescu și B. C. Hașdeū în Dacia înainte de Romani și în Istoria critica zaremaya însémná în limba zendă, castelū, locuință, ear zar însemnéză aurū, adecă castelū de aurū. Și întru adevărū reședința lui Decebalū era unū castelū de aurū, pentru că Traianū a trimisū de acolo o sumă imensă de aurū la Roma *).

După acéstă digresiune iertați-mī se trecū la faptele armelorū.

Decebalū vedēndu-se din tóte părțile strimtoratū, se aruncă în ascuțitulū sabiei sale, mai marii Dacilorū se adapă cu veninū, și patria lorū se părea ca într'o clipită subjugată. Dar Traianū mai are de lucru, armata lui pornesce în spre Apulū=Alba-Iulia de ađi, aci se mai trānte încă odată cu Daciū și apoi o parte a armatei trece în partea cătră Ampelū, Zalatna de ađi, aci pe pratulū lui Traianū, numitū astfel pănă acuma, se mai isbesce odată cu ei, merge la Alburnum major și dă de bogățiile Transilvaniei, de aci trece la Turda, vechiă Potaissa, continuă calea pe la Aiton, Napoca=

*) Veđi Frohner 169 și 170: cum desgrópă Traianū după tradarea Dacului Bikilis avuțiile lui Decebalū din Sargetia, Streiulū de ađi.

Clușu, Macedonica=Gilaă, ajunge la Resculum=Restolțiu de ađi, și de aci până la Moigrad, ear de acolo ia drumul spre Bilibia, probabilu Becleanulu de astăđi, trece spre Mureș în susu, ridică la Cipaă unu castelă, ear altu despărțementu merge pe Tărnave la dealu, se mai isbesce încă odată cu Daciî la Amaradia=Mânăradia de ađi, unde ridică asemenea unu castelă, și ajunge la Odorheiulu secuescu, unde lasă multe urme despre tăria romană, trece în parte în trei scaune și implântă acuila romană în Sângeorgiulu de astăđi, apoi aședă prefectu și sub-prefectu și la urmă se reîntorce în Roma spre a triumfa; apoi aduce aci coloniî romane ex toto orbe romano, și constitue poporulă romanu, dar nu cum afirmă unii, că ađi mai cu mare dreptu ne am puté numi greci, semiți și mai scie Dumneđu ce alte lăpédături.

Și cum s'ar și putea ca se fim noi greci ori semiți, cându după proba următoare suntem latinî curați:

De pe munte 'n vale vinu,
 În vale vinu la riulu linu
 Ca cu apa lui prea chiară
 Limpede și bunișoră
 Setea lungă sē-mi-o stingū,
 Care nu puteamū s'o frangū.
 Vadulū nu era in cale,
 Ci în lături mai la vale.
 Setea mână, urge fôrte,
 Peptu-mi stringe până la môrte.

De monte in vallem venio,
 In vallem venio ad rivum lenem,
 Ut ipsius aqua praeclara
 Limpida et satis bona
 Sitim longam extingquam
 Qualem non poteram frangere.
 Vadum non erat in calle
 Sed adlatus magis in valle;
 Sitis monet, urget fortiter
 Pectus mihi stringit usque ad mortem.

Se vină acum așa numita lume cultă și se-mi demustre, ore din care limbă a învățaților moderni am împrumutatū noi barem unu singurū cuventu, pentru a ne constitui limba noastră.

Mulți savanți istorici și filolôgi vréu sē dovedescă, că noi amū fi venitū în aceste plaiuri, adecă în Dacia de odini-ora numai în suta a 13-lea și încă pe furișulu din peninsula balcanică, de ce dar că nu am descinde din poporulă dacū remasū aci și după cucerirea romană și din coloniile romane, cari le-a adusū Traianū și li-a conferitū dreptulu italicu.

La o astfel de constatare stângace trebuie se reflecteză, că noi de și n'am venit ca albinele, care le trimiți asupra altor albine ca se le strivescă, prin gâtlej de lup, pentru că despre o imigrație din peninsula balcanică prin suta a 13-a istoria nu face nici o amintire, și documente despre așa ceva nu pôte produce nimeni, totuși suntem mai autochtoni în aceste locuri, decât ori și care altă nație. Pentru că, după cum mărturisesce Király Pál în cronica Alba-Iuliei fața 273 și 274, poporul dacu a remasă aci și după cucerirea romană în tótă tária și compactitatea sa. Astfeliu în regimentul frontinian stationat la Ilisiua, Romanii dimită din serviciu pe dacul Sola Mucatri, ear din regimentul de călărime pe Mucapor și Mucapiu, în Potaisa (Turda) móre Aia Nandonis și Andrada Bituvantis în etate de 80 ani, fiindu îngropați de odată cu ei Bricena, Bedar și Justa, în Apul se susține până în timpurile mai noue monumentul lui Tib. Iuliu Babulus, în Vețel al lui C. Bovipal, Symphori, în Gioagiu a lui Sulavi, în Demsuși al lui altui Babulus, în Slatina al lui P. Aelius Ariortus, ear pe unul dintre fiii sei ilu numesce Udor, și de aci la noi românii Udrea. Ba pe timpul resbelului marcoman, guvernorul Daciei Sabianus dá locuința la 12000 de daci, pentru ca să-i pótă înrola în armata romană și să-i trămită în Britania ca I-a Aelia Dacorum, Dacii inrolați constitue pre acele timpuri 30 mii și erau imprăstiați prin Africa și în tóte celelalte provincie romane, ear pre la anul 358 împăratul Constantin se lupta cu Amiceni, Picieni și Carpii, care nu sunt alta de cât unele triburi dace, care le întâlnesc și Hunii la incursiunea lor în Dacia sub numele de Carpodaci, și pentru că după anele rusesce ale lui Nestor partea a II. pagina 118 când au ajuns Magarii la Kiev în anul 898 și când mai târziu au ajuns la Carpați, au dat preste Romani și Slavi, pre care au început a-i combate și a-i alunga din locuințele lor, dar aceștia retrăgându-se în munți au remasă ne învinși în Zemlya Voloszka lor

adecă în țera loră valachă. De ce dar noi Romanî amă fostū Romanî, suntem Romanî și vom rămăné, până când Dumne-
deulū părinților nostri ne va măi ținé.

Apoi cum se ar și putea, ca peninsula balcanică, coloni-
sată pe la anulū 642 *) cu Sërbo=Croațil de astăđi, se i dee
prin suta a 13-a și încă pe furișulū atăta poporū românū,
cătū se umple tot teritoriulū Daciei vechi și se trăiescă de
atunci ca unū poporū compactū, când sciutū este, că penin-
sula balcanică este măi mică de cât Dacia de odinióră, și
pe lângă tóte acestea se măi pestreze pentru sine vre-o dóue
milióne de Romăni. Cum se ar fi pututū, ca acea peninsulă
sě-și arunce plantațiunile sale de Romanî până în Caucasū și
în Asia mică, în urmă ce poporū de urieși a pututū fi acelu
poporū romanū, cât se măi augmenteze națiile conlocuito-re
Sërbi, Croați și Magiari, ba chiar și pe Rusneci și Huțiuil
cu o porțiune bună de Romanî desnaționalisați.

Nu-i vorbă, onorabililoră domni și onorabileloră dómne,
noi Romanî am fostū, ca atari am desnaționalisatū pe Daci,
dândule lorū limba nóstră, pe care după Király Pál o a cam
sdrobit-o, dară apoi de silă de nevoe o aū invēțatū, veđi
cronica de susū pag. 275. Romanî suntemū și Romanî vom
rămăné, pentru că Romănulū are șapte vieți, și pentru că
peptulū lui este de aramă, apoi pentru că este născutū și
crescutū din poporulū dacū rămasū aci și după cucerirea
romană și din coloniile cele vînjoșe ale lui Traianū; deci
este făuritū:

Din doi bărbați cu brațe tari	Ce pentru patria loră mamă
Din Decebalū celū harnicū	Vorū sta ca vrednici următori,
Și Traianū celū dreptū	Aū fostū eroi și-or se măi fiă,
Ce pentru vatra loră amarnicū	Ce or frānge dușmanii cei rēi,
Aū datū cu atăta dușmanī peptū.	Din cóspsa Daciei și a Romei
Și din așa părinți de sémă	În veci se vorū nasce puī de lei.
În veci s'orū nasce luptători	

*) Veđi Constantin Porfiregenitus pag. 30. punct F.

Se mergemū mai departe. Ampelum de pe timpulū Romanilorū, unde a esistatū Collegium aurariarum, vedi corpus inscriptiarum latinarum III. 941. Iovi, Optimo, Maximo pro salute imperatoris collegium aurariarum, unde a esistatū sub-procurator aurariarum, unde a residiatū tabularii arcarii, tabularii rationis ferrariarum, conductores ferrariarum, aurarii, argentarii, ferrarii, aerarii, plumbarii, leguli aurariarum adecă a legătorī de aurū, este susținutū în numele seū prin riulețulū ce-lū scāldea de 1792 de anī, prin Ampoiulū ce se varsă din josū de Alba-Iulia în Murēșū, de și acelu opidū astăđi are numele slavū Zlagna orī Zalatna, dela slavulū Zoloto adecă locū aurosū.

Alburnum major, Abrudulū de astăđi seū cum se numia pe la anulū 1238 Abroghium, este sinonim cu orașulū de același nume din vechime, ce se afla în munții Abruzilorū în Italia de josū.

Satele Borgo-Susenī, Borgo-Diosenī și celelalte aū întocma pe nouă surorī ale lorū de același nume de alungulū graniței piemontese din spre Lombardia până susū la Borgo-Vercelli. Ilva mare și Ilva mică, de și se ȃice că ar fi numirī slavone, își află romanitatea lorū prin surorile Ilva mare și Ilva mică din statulū neapolitanū de odinioră.

Munții Bigla I și Bigla secunda, după cum i numesce poporulū românū de pe Jiulū românescū din susū de Vulcanū aprópe de Cămpulū lui Neagū, și-aū pe frații lorū de același nume din Grecia mare, colo din josū la călcăiulū Italiei de sudū, de unde isvoresce riulețulū Omiasa, care-și are pe fratele seū de același nume de lângă Offenbaia din munții apusenī.

Se vedem, cum stămū cu comunele amintite în tablele cerate aflate în minele dela Abrudū, adecă alū Alburnulū mare și nu Auraria major orī minor, cum vreaū unī sē-lū numescă.

În tablele amintite se face mențiune de satele Immenosum majus, Cartum, Deusara, Caveretium, Černenum, Martianensis, Sclaetis și Tovetis.

Făcându escursiuni mai dese prin munții apusenii, ba avându pe la anul 1859 misiunea de a descrie toate produsele naturale, ce s'ar afla în acei munți, am dat în partea muntelui Negrileasa de vârful Immenosei și îndată mi-am adus aminte de localitatea Immenosum majus din tablele cerate, de ce dar cercetându am aflat în partea meridionale a Vulcoiului, munte vecinu cu Negrileasa, de remășițele unei localități romane, unde la două locuri se află locuri de îngropare și unde la locurile de îngropare de pe vârful Botișului s'aun aflat o oglindă de bronz cu jumaltin, de arzen provenitoare din fabricele dela Brundusii.

Totă aci s'a aflat lampe cu inscripția Faor și două verigi de cercei.

Dela această inscripția se vede că și-a căpătat numele și vechia mină de aur dela Faor, care există până acuma, ba în partea meridională a Vulcoiului se află mai de mult și se putea bine distinge remășițele unui amfiteatru.

A trebuit așa dară ca această localitate să se numescă Immenosum maius.

Ce se atinge de localitatea romană Cartum, aceea a fost de sigur în partea meridională dela cetatea romanilor, deasupra lacului dela Corna, la locul așa numit Cartupini, pentru că aci și în special în locul de fenu a vechiei familii Gritta s'aun desgropat multe monumente romane, aci se mai află ziduri de edificie romane și chiar mosaice, care au servit de padiment.

Deusara, Caveretium și Marcianiensis nu pot statori unde se fi existat; probabil că Caveretium va fi existat acolo unde teritoriul mineral dela Roșia se numesce Cămnitia.

Referitoriul la localitatea romana Cernerum am de a observa, că din jos de Abrud întră în valea Abrudului valioara Cernitia, care probabil și a luat numele dela cetătuia romană numită cetățuia Cernică.

La acestu locu mai exista pe la anul 1854 o ruina de turn romanu, unde soldatii romani au avut o statiune militara, care domina atat valea Abrudului catu si a Cernitei in tote partile.

Totu aci se vede o intaritura quadrata lungareta, care in partea sudostica arata ca ar fi avut intrarea, de ce dar Cernenum aci a trebuit se existe.

Localitatea romana Sclaetis nu se poate constata cu siguritate; dar numirea aceea este sustinuta prin betranii minari astadi prin canalul Sclæti, care-si ia inceputul se delo unu locu pana acuma necunoscutu, percurge otarul comunei Bucium, Corna, Abrud si in parte si altu Cărpinişului si se revarsă la morile lui Moise Manovici si mai in josu la ale lui Petru Balea in canalul morei.

Acestu canalu se afla prin Abrudu pana la o adencime de doue orgii si mai bine si este incuadrat in pietri cioplite: pentru ca la anul 1865 cand mi-am sapatu fantana in curte dedusem de elu si amu trebuit se-mi sapu fantana la altu locu, pentru ca apa ce curge prin canalu e multa rosetica ca leşia si galbina, de ore-ce curge preste unu stratu de feru magnetic provenitoriu din destructia munţilor archetipici si contine auru verginalu, dar acum nu se mai poate spala, caci in decursulu sutelor de ani dealurile din drepta si din stanga umflandu-se au ridicatu tota alvia apelor curgatoare, si putina lunca ce este, si pentru ca la afundimea ce se afla multimea apelor face lucrarea imposibila.

Cine i-a datu numele Sclæti, nu se poate determina, probabilu acela si ia inceputulu se delo localitatea romana Sclaetis, si de aci poporul romanu, care a continuatu a locui pe acolo, i-a sustinutu numele.

Comuna Corna inca isi are numele delo mina romana Coruna, pentru ca pe timpul impăratului Constantinu, candu s'au batutu cu Cuasiu, auricampsorul Avidiu Gritta a trimisu impăratului o cantitate mai mare de auru din minele Coruna, Carpisa si Zaisa, ca se-si pota plati soldatii.

Numirea Zaisa este susținută până astăzi în unu des-părțemētū minerarū despre teritoriulū comunei Roșia numitū și esprimatū de poporū Ţiais.

Localitatea romană Tovetis nu pōte fi alta de câtū Te-ușulū de astăzi, pentru că teritoriulū munțilorū metalici ai Transilvaniei începēndū dela Vetel=Micia, Giógiū=Germisara, Acmar=Cârna=Blandiana, Apulū=Alba-Iulia, Teușiū=Diod unde se află multe locuri de îngropare de ale Romanilorū, Aiud=Brucla, Salinae=Uióra, Potaisa=Turda, Aitonū, Napoca=Clușū, Macedonica=Suceag=Gilvu etc. fiindū încungiuratū de stațiunī militare și de coloniī romane stătătore, tabla cerată dela Pesta, în care ocure Civulū Batonis Pr. din Tovetis a pututū încheia obligația cu usurariulū Iulius Alexander din Abrudū.

Mai rămâne, onorabililorū domni și onorabilelorū dōmne, se Ve anotezū, că familiile Batonis, Cariciī și Bradna din tablele cerate sunt susținute până astăzi în Abrudū sub numele Batonū, Cariciū și Bradeanū, și cu asta credu că v'amū adusū ore cari probe evidente, că rezultatulū învingerilorū romane asupra Dacilorū suntem noi românii de astăzi; pentru că împēratulū Septim Sever a concesū legionarilorū sēi, sē se însore și se petrecă afară de castrulū militariū în Canabele de lângă Castru în sinulū familiilorū lorū, fundāndū astfeliū sate întregi și ducēndū o viēță ca odinióră grānițerii nostri lucrāndū pāmētulū și devenindū mai târđiū civi ai acestei patrie (vedī Király Pál fața 313). Mai departe pentru că legionarii activi trăiaū în tocma ca și alți coloniști în sinulū familiilorū lorū, despre ceea ce ne dau destule doveđi monumentele rămase și păstrate în corpus inscriptiarum latinarum, unde se dice că frații, băeții sau alți voitori de bine ai lorū le conserva amintirea, în urmă pentru că dela Sever și Commodus încóce legații, comandanții militari, consuli și alți împiegați ai statulū, ba boeri de prima clasă, cari purtaū toga romană :

ca Caerellus, Sabinus, L. Aunius Italicus Honoratus, M. Valerius Longinus aū trăitū cu muerile lorū Tuffidia, Pol-

lita, Gavidia, Torcuata și băieții și băiețele lor în Apul (vezi Trebellius Poll. Claudis p. 14. și Victor Duruy istoria imperiului roman în tomul al IV fața 408 nota 1 și 2), și pentru că pe când au cercetat împăratul Caracalla Maximus, Philippus și Decius Apulul nostru, s'a dezvoltat în țera noastră o așa mare pompă, cât după cum ne spun inscripțiunile, nu s'a mai vădit o așa mare splendoré ca întru acele săptămâni și luni, cât au petrecut împărații prin provinciile. Aeliusii, Juliusii și Varoniosii daci acei plutocrați par excellenciam ai Daciei, cari au trăit mai multe generațiuni pe aceste locuri și cu censul lor de avere ajunsese a fi părtași ai senatului roman, a fi equites romani, Flamenie, și Duumvirii colloniae Apuli, apoi equo publico, sacerdos arae Augusti, Augurul Sarmisegethusei și patronul bărdașilor, al țesetorilor și al plutășilor au dezvoltat o splendoré fără margini.

Ore descendenții acestora, ai cărori ascendenți dela P. Aelius Marcellus zăceau astrucați în pământul Daciei, se fi părăsit Dacia? Eu citez a dice unu Nu! pentru că familia Aeliilor a trăit până mai eră alaltăeri în persoana preotului greco-oriental Demetriu Aeli dela Orăștia, nepotul din sora a protopresbiterului gr. or. Nicolau Popoviciu.

Permiteți-mi Onorabililor domni și Onorabilelor dămine, se încheie disertatia de față cu o glumă, care încă ne învederează romanitatea noastră. Ore pentru ce strigă vândătorii și vândătoarele noastre dela sate când ajung în oraș cu lapte, miere, plăcinte calde, apă dulce și alte zarzavaturi: ia lapte jupăneso, cumpără miere, plăcinte calde, apă dulce etc.? pentru că și pe timpul romanilor poporul dela sate, care devenise cât de bine roman, încă striga tot așa când ajungea în Apul, Sarmisegetusa, Cedonia, Napoca și alte orașe, pentru ca să-și vândă mielci se, codobaturile sale, carnea de capră, de găină grasă, de porc și de rață sălbatică, apoi moronii și crapii se cei buni, ce-i prindea din Mureș, Țirnavă și de prin Olt. Vezi Macrobius: cina la romanii). În urmă pentru ce numesc poporul roman buboințele, ce se

facă la ochi „Ulcioră“ ? pentru că și medicul din Apulă T. Atti Divixti încă îl numește în receptulă seă UJceribus și prescrie smirna ad impetum lippitudinis în tocma după cum folosește poporul român din munții apusenți la asemenea bôlă smirna până în ziua de astăzi (Veđi C. I. L. 1636).

Amă ăisă.

Basilin M. D. Bașiota.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Aprobarea alegerii de președinte ală Asociațiunei. Domnul ministru r. u. de interne a aprobată alegerea de președinte ală Asociațiunei a dlui canonică metropolitană și vicariă capitulară **Ioană Micu Moldovană**, carele a și presidiată ședința din urmă a Comitetului.

Română (Valachă) din Moravia. Precum ne spune „Evenimentul“, dlă prof. Burada, neobositulă nostru etnografă, într'o conferență a soțietății literare și științifice din Iași a descrisă călătoria sa la Români (Valachii) din Moravia, unde în urma recomandărilor din țeră a fostă priimită fôrte bine. În Măzărici a dată ună concertă și a obținută ună triumfă neașteptată, fiindă dusă ca în brațe de preste 200 studenți valachii. Tipulă aceloră frați ai nostri e fôrte frumosă, portulă în parte peștrată: camășa fără guleră și cu mâneci largi. Limba loră acum este cea boemă, dar cu multe cuvinte originale românești: *tată, mamă, poporă, șecure* etc., cu deosebire sunt păștrați terminii păstorești: *selașă, stândă, baciă, colibă, brânză, jintiță, urdă* ș. a. Dlă Burada pregătesce ună studiă completă asupra originei Valachiloră din Moravia, după datele, ce le-a priimită dela literatulă Voklavsek și alți bărbați de litere. De sigură studiulă zelosulă profesoră, cunoscută personală și prin părțile năstre ardelenă, va fi salutată din partea poporului nostru cu tóată căldura.

Ună dinotherium. În laboratorilă museului de istoria naturală din Bucuresci se lucrăză la restaurarea oseminteloră unui dinotheriă, găsită în țeră de prof. Gr. Ștefanescu. Se ăice, că acestă dinotheriă este celă mai mare din cele cunoscute până acum.

Biblioteca universității din Cernăuți, după raportulă pe 1892/3 ală rectorului Dr. Voiuțchi, a trecută ceva preste 100,000 volume.

Pentru sêrbarea iubileului literară de 50 ană ală lui Mauriciă Jókai s'a constituită, sub presiulă onorară ală archiducelui Iosifă,

unū comitetū imposantū, compusū din somităi bisericesci, aristocratice, finanțiare și literare ale țerei. Comitetulū a esmisū unū apelū cătră biserică, comitate, orașe, scōle, reuniuni etc.. a veni în ajutoriū întreprinderi, abonându cu câte 200 fl., la o edițiune de luesū a tuturorū scrierilorū iubilarulū. Dobândindū din 1000 abonamente 200 miī floreni, Comitetulū cu 100,000 fl. va se scōtă acestă edițiune, ear 100,000 fl. i-a și predatū distinsulū scriitoriū ca donū „naționalū”. —

Soțietatea „Concordia” și-a ținutū adunarea generală în „Vatra-Dornii”. În totū percursulū dela Cernăuți până acolo Comitetulū a fostū întimpinatū de inteligință și poporū cu cea mai mare căldură; în adunare, afară de obiectele puse în programū, s’au discutatū și s’au luatū decisiuni și pentru lucruri de natură culturală: înființarea unū gimnasiū în Câmpulungū, a unei scōle superiōre de fete în Cernăuți, a unei nōue bance naționale în ținutulū acela.

Soțietatea „Scōla română” din Suceava, înființată la 14 Septembrie 1883 prin stăruința profesorulū Stefureacu, a sērbatū la 22 Septembrie aniversarea 10. a esistenței sale. Ea a datū în anulū trecutū ajutōre pentru tinerimea scolară de tōte categoriile în suma de 2182 fl. 83 cr. Sērbarea s’a făcutū cu deosebită bucuriă, raportându comitetulū asupra donațiunei Vasile Cocârlă, de carea ne ocuparămū și noi la altū locū alū numărulū ultimū. Nu voim a decide, decă e lipsă mare de învățatori, ori e laudă pentru învățatoriī nostri din Transilvania; destulū că învățatoriulū Țurcanu a propusū, sē se aducă din Transilvania învățatori, cari se ajute ca progresulū sē se comunice mai repede paturilorū inferiōre ale poporului. Propunerea s’a datū comitetulū spre studiare. „Scōla română” face frumōse progrese, are o filială, a fundatū o bibliotecă de 3000 tomuri pentru scolariī din Suceava etc.: dar se plānge pentru nesuficientulū interesū din partea bărbăților, pe când soțietatea dōmnelorū romāne are de patru ori atāți membri ca dēnsa.

O nōuă bancă romānescă. În Verșețū e pe cale a se înființa o bancă romānescă de creditū și economii. Capitalulū soțialū va fi de 100,000 fl., și se va aduna prin 2000 acțiī à 50 fl. Succesū bunū!

Unū incendiū mare, care a isbucnitū lunile trecute în Damascū, în câteva ore prefăcū în cenușă moșia Omajaden, una din cele mai vechi și mai pompōse moșee muhamedane. Aceea se crede a fi fostū biserică creștină. zidită pe la anulū 400 de împēratulū Arcadiū și închinată S. Ioanū Botezatoriulū, pe la anulū 700 a fostū răpită dela creștini și prefăcută în moșee.

Membrii Ateneului român din Bucuresci, sub presidiul dlui C. Esarcu, au stabilit programul lucrărilor și conferințelor, ce se vor ține în curentul acestei ierni. Împărțindu-se conferențiarilor în secțiuni, secțiunea literară și de bele-arte își alege președinte pe dl V. A. Urechia, cea de științe politice pe dl C. Esarcu și cea de finanțe pozitive pe dl P. Aurelian. S'a discutat și chestiunea înființării unui buletin al Ateneului.

La expoziția internațională din San-Francisco (California), ce se pregătește, va fi un pavilion anumit pentru Români, Sârbi și Muntenegrini americani, al căror număr trece peste 25,000 persoane, și cari vor espune manufacturi din patriile lor, spre a le face cunoscute în lume.

Fundațiune nouă. Precum se știe, Bucovinenii din incidentul iubileului de 50 ani de preoție ai venerabilului mitropolit Silvestru au înființat o fundațiune pe numele În. P. S. Sale, cu menirea a se da dintr'ensa stipendii la eleve ortodoxe din Bucovina, cari se prepară pentru statul învățătoresc. Precum se vede din raportul comitetului, această fundațiune acum la 4 luni dela înființarea sa, în curând va da 2 stipendii à 50 fl —

Societatea „Junimea“ din Cernăuți publică în „Gaz. Buc.“ raportul său pe anul expirat. Raportul e scris în stil ales, și vedesce concepțiuni, simțeminte și aspirațiuni nobile și preste totu arătă un însemnat progres.

Pentru gimnaziul din Blaj publică dd. Iosif Hossu, director și Ioan German și Alecsiu Viciu, profesori în foile noastre un călduros apel: a se face contribuiri benevole, prin cari acel institut cultural se potă eși din starea precară materială, în carea se află. Totu asemenea și V. Consistoriul metropolitan de acolo. Colectele au și început a încurge și se publică prin diare.

Bance românești. Din „Compasul românesc“, edat acum prima oră de dl N. Petra-Petre-cu din Brașov, estragem, că poporul nostru din patriă are de present 33 bance, ear în înființare se află 7, și așa numărul lor în curând va fi de 40. Din aceste se vinu pe Transilvania 23. Cea mai vechiă este „Albina“ din Sibiu înființată la 1872.

Noul gimnaziu din Buzeu, care pörtă numele „Alecsandru Hașdeu“, s'a inaugurat la 9 Novembre c. cu mare solemnitate, fiind de față și ministrul de instrucțiune publică Tache Ionescu. Noua clădire este una din cele mai frumoase din Buzeu și provădată cu tôte cele de lipsă.

DARE DE SĂMĂ

*a comisiunei esmise pentru examinarea raportului generală
al Comitetului și eventualelor propuneri.*

Onorabilă adunare generală!

Urmându însărcinării, cu care ați binevoit să a ne distinge în ședința de ieri a Asociațiunii noastre, avem onoare a vă relata, că întrunindu-ne ieri și astăzi am luat la amănunțită dezbateră raportul general al comitetului d-văstre și propunerile întrate. Resultatul studiului nostru îl împărtășim în următoarea dare de sămă, care pasu de pasu urmăresce espunerile din raportu, însoțindu-le cu aprețările și propunerile noastre.

Întocmai ca și comitetul, comisiunea d-văstre are trista datorință, a începe raportul său cu reamintirea gravei și ireparabilei perderi, ce a îndurat-o Asociațiunea noastră prin trecerea la altă viață a neuitatului ei președinte George Barițiu.

Comitetul central al Asociațiunii, deși costernat prin o perdere atât de mare, a știut totuși să deie marelui mortu onorurile acele, ce i se cuveniau cu atâta dreptu. Înurmormântarea arangiată de comitetu a fostu întru toate împunătoare, și pe când de o parte a onorat comitetul și Asociațiunea, de altă parte onoare a făcutu întregului popor român, dându dovadă, că acestu popor își scie pre bărbați săi și în stare este a-i și onora după meritul.

Ca memoria lui George Barițiu se remănă perpetuată și prin monuminte esterne și vădute, comitetul d-văstre a dispus consacrarea unui număr din fôia Asociațiunii exclusiv în onorea memoriei lui, și totodată a luat inițiativa creării unui fondu înscris după ilustrul nume al lui „George Barițiu“, cu destinațiunea, ca din acela să se creeze premii pentru produse literare și locuri libere pentru elevi în internatul Asociațiunii.

Menirea acestui fondu nu se putea ficsa mai potrivit. Publicistica română pe Barițiu îl numesce *Fărînte*. Internatul Asociațiunii până la mórte a rămasu „puiul tati“ al lui George Barițiu. Pututus'ar fi, ca fondul întemeiat întru amintirea lui George Barițiu să primescă altă destinațiune, decâtu promovarea literaturii române și desvoltarea internatului Asociațiunii.

Și ca fondul acesta să fie și mai însemnat, comitetul a dispus, ca sumele, ce voru intra ca amintire pentru iubiții răposați, să fie adause și ele la fondul George Barițiu, în convingerea, că o destinațiune mai potrivită și așa n'ar pute să le dee.

Credem, că onorata adunare generală este deplin satisfăcută cu pașii aceștia ai comitetului, și tocmai de aceea ni se pare a talmăci sentimentul comun, exprimându comitetului satisfacția și mulțumirea adunării generale.

Și după acestea putem trece la espunerea și aprețirea ramurilor singurate ale comitetului.

I.

Despre ședințe.

Comitetul conformându-se prescrișelor din statute a ținut în fie care lună câte o ședință, și când lipsa cerea și mai multe. Numărul total al ședințelor a fost 15.

Comitetul pe lângă resolvirea actelor curente a făcut dispozițiunile de lipsă și pentru esecutarea conșluselor luate în adunările noastre generale anteriore și totu odată s'a silitu a folosi mijlocele materiale disponibile ale Asociațiunei pentru necesitățile ei administrative, culturale și literare.

În specialu comitetul și în anul espiratu a împărțitu stipendi și ajutore la 22 tineri și 15 eleve, urmându principiul, ca stipendiile și ajutorele aceste să le primescă numai tineri de aceia, cari au legitimatu unu progresu și o purtare morală deplinu corespundătoare.

La acestu locu comisiunea d-vostre e de părere că, fără a face propuneră concretă, să roge a încuviința, că de aici încolo comitetul la împărțirea stipendiilor și ajutozelor să fie cu posibilă considerațiune la despărțemintele Asociațiunei, nisuindu-se pe câtu voru permite împregiurările, a împărțasi cu câte unu stipendiū seū ajutorū pre câte unu tinerū din fie-care despărțemintū. În chipul acesta comisiunea d-vostre sperază, că interesul față de prosperarea Asociațiunei noastre s'ar potența din și în și.

La titlul acesta al stipendiilor și ajutozelor, dator suntem a releva ajutoriul de 1000 fl. votatu pentru scopurile Asociațiunii din partea adunării generale a institutului de credit și economi „Albina“, și celū de 200 fl., pusū la dispozițiunea comitetului din partea dlui Dr. Maniū notarū publicū în Oravița. Atātu acționarilor dela „Albina“ câtu și dlui Dr. Maniū cuvine-se ca adunarea să-și esprime mulțumirea sa.

Stipendiul de 500 fl., votat în adunarea generală dela Hațeg pentru asigurarea unei surescențe a puterilor didactice la scôla de fete a Asociațiunei, nu s'a putut încă conferi, de ôre-ce concurenții nu au întrunit condițiunile din concurs.

— Stipendiul a rămas decî disponibil. Credem, că adunarea va avé sê autorizeze comitetul, sê scrie pentru acestu stipendiu unu noû concurs, ca scôla sê nu rămână lipsită de puterile didactice pretinse de lege.

Decisiunile luate în adunările nôstre anteriore comitetul după putință le-a executat.

În special *a)* a întrodus sistemul de contabilitate modernă, asupra căruia va avé sê-și dee votul seû comisiunea finanțiară; *b)* a îndus numele binefăcătorilor Asociațiunii în cartea de aur; *c)* a procurat portretele fericților președinți ai Asociațiunii *Andrei Bar. de Șaguna, Ladislau Bar. Popp, Timotei Cipariu, Iacob Bologa și George Barițiu*; *d)* a făcut dispoziții pentru publicarea operelor literare premiate ale domnilor *Ioan P. Reteganul, Simeon Stoica și Titu Budu*; *e)* a stărut pe lângă despărțeminte sê-și trimite înainte numele delegaților la adunările generale; *f)* asemenea a învitat tôte direcțiunile despărțemintelor, sê arete totdeuna casurile de môrte, ce s'ar ivi între membrii Asociațiunei.

Conclusele privitoare la contopirea fondurilor mai mici, la revisuirea unor paragrafi din statute, la pertractarea cauzelor și cestiunilor literare în ședințele publice ale adunării, la aranjarea de esposiții industriale și agricole în locurile adunărilor generale, comitetul din motive plausibile nu le-a putut executa până acum. Însê și acele parte sunt pe cale de a fi executate, parte se vor executa mai târziu.

La acestu locu avem datorința a mai releva, că fericitul *Lazar Baldi, cetățean din Clușiu*, a făcut Asociațiunei nôstre unu legat de 1000 fl., care a și intrat la cassă. În fața acestui act de nobilă și românescă generositate, credem a împlini o datorință, rugându adunarea, sê îndrume comitetul, ca numele lui *Lazar Baldi* sê-lu întroducă în cartea de aur a Asociațiunei, ear adunarea sê binevoiască a da espresiune pietății sale față de memoria generosului dăruitorii în protocolul ședinței de astăzi. (Va urma.)